

Celkově hodnotím knihu pozitivně, vytkla bych snad jen přílišnou obsáhlost kapitol, u kterých by nebylo na škodu rozdělení do kratších úseků. Domnívám se, že by se tak zvýšil čtenářský komfort a zapamatovatelnost jednotlivých segmentů. Příjemným zpestřením teorie jsou vsuvky v podobě ukázek z průběhu her, ať už ilustrující zapojení kontrafaktuálních informací nebo jen postupy, jak se hra hraje, a jejich doplnění o ilustrace v podobě screenshotů pro lepší představu vizuálu. Zajímavým prvkem jsou i úryvky z rozhovorů s vývojáři a beta testery, kterými autorka dokládá svá tvrzení. Nebudu tvrdit, že po přečtení této knihy jsem pochopila herní svět nebo jeho fungování. Věřím, že erudovanějšímu čtenáři má kniha co nabídnout, ale ani historik bez zkušenosti s aktivním hraním se v ní díky podrobným popisům a vysvětlení jednotlivých problémů a součástí tohoto světa neztratí. Pro historiky je přínosná i tím, jak na příkladu her ukazuje, že se s historií nemusí pracovat zkosnatěle. Že médium, které je dostupné široké veřejnosti a je u ní zároveň populární, může posloužit k lepší propagaci a zvýšení zájmu o historii. Kontrafaktuální informace jako takové pak vědcům mohou posloužit k získání odstupu a jiného úhlu pohledu. Ostatně tak, jak to musí dělat úspěšní hráči her Paradox Development.

Barbora Šatná

Dana DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ – Jan ZELENKA – František ZÁRUBA a kol., *Dvory a rezidence v proměnách času*, Praha, Academia – Historický ústav AV ČR, v.v.i., 2023, 441 s., ISBN 978-80-200-3476-2; 978-80-7286-416-4

Výzkumné centrum Dvory a rezidence ve středověku v Historickém ústavu Akademie věd ČR bylo založeno roku 2013 (v návaznosti na výsledky dvorského bádání, které Historický ústav prováděl od roku 2005) a roku 2023 tedy slavilo desáté výročí. Recenzovaná kolektivní monografie vznikla právě k této příležitosti a má za cíl především představit vývoj domácího dvorského bádání o středověku a raném novověku a jeho současný stav s naznačením dalšího možného směřování. Kolektiv autorů pod vedením Dany Dvořáčkové-Malé a Jana Zelenky vydal již několik prací zaměřených na tematiku dvorů — za zmínku rozhodně stojí zejména tři tematická supplementa časopisu *Mediaevalia Historica Bohemica*¹ a kolektivní monografie *Přemyslovský dvůr. Život knížat, králů a rytířů ve středověku*.² Oba výše zmínění autoři navíc společně napsali monografii *Curia ducis, curia regis*.³

Knihy je rozdělena do tří částí (Prameny a metodika, Prostor a čas, Lidé a území), do kterých jsou umístěny studie jednotlivých autorů. V úvodu Dana Dvořáčková-Malá kromě představení knihy ve zkratce provádí čtenáře vznikem a vývojem

1 Dana DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ (ed.), *Dvory a rezidence ve středověku I*, Praha 2006; Dana DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ — Jan ZELENKA (edd.), *Dvory a rezidence ve středověku II. Skladba a kultura dvorské společnosti*, Praha 2008; TÍŽ, *Dvory a rezidence ve středověku III. Všední a sváteční život na středověkých dvorech*, Praha 2009.

2 TÍŽ, *Přemyslovský dvůr. Život knížat, králů a rytířů ve středověku*, Praha 2014.

3 TÍŽ, *Curia ducis, curia regis. Panovnický dvůr za vlády Přemyslovců*, Praha 2011.

domácího dvorského bádání a upozorňuje i na některé zahraniční inspirace. Tento velmi obecný náčrt knihu zasazuje do širších souvislostí a pokládá základy, na kterých může čtenář dále stavět. Avšak již z povahy a zaměření celé publikace někdy v následujících studiích dochází k opakování uvedených skutečností, především historiograficky.

V prvním okruhu se autoři zaměřují na práci s prameny a metodiku dvorského bádání. Jan Zelenka ve studii *Raný středověk a dvorské bádání v evropských souvislostech* představuje výsledky výzkumu o dvorech v raném středověku a především prameny, se kterými je možné pracovat — z území českých zemí, ale i z říše či Francie. Autor též poukazuje na neexistenci některých druhů pramenů v českých zemích (dvorský řád) a celkovou skromnost pramenné základny. Povzdechnutí nad velmi omezeným (či neexistujícím) pramenným materiálem pak do určité míry provází i další studie o dvorech v raném a vrcholném středověku v českých zemích. Následující studie z pera Jakuba Razima *O povaze a výzkumu úřadů panovnického dvora* je prakticky čistě historiografická a dochází v ní k výše zmíněnému opakování některých informací z úvodu. Razimova studie je však samozřejmě daleko podrobněji a úžeji zaměřena, takže občasné se vyskytující opakování nepůsobí rušivě, naopak může čtenáři sloužit k připomenutí a lepšímu zapamatování. Navíc je třeba dodat, že vzhledem k zaměření této studie se opakování ani nebylo možné vyhnout. Následuje studie *Narativní prameny středověku a dvorské bádání* od Dany Dvořáčkové-Malé, v níž autorka představuje narativní prameny, ze kterých je možné získat informace o dvorech v českých zemích (kromě kronik také autobiografie, kritické texty i zábavnou literaturu typu rytířské literatury či milostné lyriky), i vývoj zájmu badatelů o zkoumání těchto pramenů, zvláště v kontextu dvorského bádání. Posledním textem v prvním tematickém okruhu je studie s názvem *Účetní prameny a dvorský výzkum* z pera Petra Kozáka. Autor v něm představuje výzvy zkoumání těchto pramenů, které v českých zemích před nástupem Jagellonců prakticky neexistují, i možné využití pramenů uherských a polských, zvláště pro pozdní středověk.

Druhý tematický okruh otevírá dvojice autorů Zdeněk Beran — Martin Šandera historiograficky zaměřenou studii *Dvorský výzkum a 15. století*. Následuje studie *Královská rezidence optikou architektury a umění* od Františka Záruby, ve které autor zhodnotil dosavadní bádání o rezidencích. Václav Bůžek ve studii *Rudolf II. — jeho vláda, dvůr, mecenát a kulturní reprezentace ve šlechtických sídlech* nejprve představuje rudolfínskou problematiku po stránce historiografické, dále pak s ohledem na výsledky nejnovějšího bádání v různých oblastech Rudolfovy vlády, například jak vypadala v době jeho nemoci či jak byly využívány služby rudolfínských umělců šlechtici a duchovními napříč českými zeměmi. Okruh Prostor a čas uzavírá studie Jiřího Hrbka *Proměny ceremoniálu v raném novověku*. Autor se zde, podobně jako Václav Bůžek v předchozí studii, věnuje nejen historiografii tématu, ale i uvedení do tematiky ceremoniálu jako takového, jeho vývoje i různých podob.

Poslední tematický okruh začíná studii Roberta Šimůnka *Dvory a rezidence české středověké šlechty*. Autor v ní čtivě shrnuje problematiku, k čemuž využívá i archeologické a kunsthistorické poznatky. Zabývá se také přesahem určitých jevů z pozdního středověku do raného novověku. Následuje Kateřina Charvátová a Josef Šrámek se studii *Řádové duchovenstvo v kontextu dvorského bádání v českých zemích*. Autoři shrnují

dosavadní bádání i jeho mezery. Tematický okruh pak uzavírá studie *Česko-lucemburské vztahy a dvorský výzkum* z pera Jany Fantysové Matějkové a Zdeňka Žaluda. Autoři zde podávají přehled o různých náhledech na dvůr Jana Lucemburského a odmítají představu o jeho zanedbatelnosti či téměř neexistenci. Velmi inspirativní je zejména návrh komparace dvora Jana Lucemburského s dvory jeho nejbližší rodiny a rodiny henegavského hraběte Viléma I.

Kniha si kladla za cíl pomocí klíčových témat ukázat výsledky a metodologické postupy současného dvorského bádání i upozornit na nezpracovaná místa, která mají vyzývat k bádání novému. To se jí, dle mého soudu, podařilo. Má bohatý poznámkový aparát, který zájemce o konkrétní témata nasměruje k další literatuře i pramenům. Povětšinou historiografické zaměření však vede k opakování informací z úvodu. Není však natolik vážné ani časté (studii v pozdějších částech knihy také prospívá vzdálenost od úvodu, kdy si ho čtenář ani nevšimne), aby nějak výrazně narušilo četbu, proto se v tomto případě jedná spíše o malou výtka.

Nabízí se však výtka jiná — přestože se jedná o kolektivní monografii, má kniha spíše „sborníkový“ charakter. Přes rozdělení studií do tematických okruhů (které jsou navíc značně široké a dá se pod ně zařadit leccos) se jedná o jednotlivé studie, které spojuje zaměření na dvorskou a/nebo rezidenční tematiku a na historiografii a/nebo metodologii. Kniha by se dala snadno rozdělit na jiné části, které by dávaly stejný smysl, a studie uvnitř nich by měly stejně společného. Tím nechci říci, že stávající rozdělení nedává smysl — spíše naznačuji, že by se nic moc nezměnilo, pokud by dělení do tematických okruhů zcela zmizelo. Tímto způsobem postavená kolektivní monografie také zákonitě ztrácí, alespoň do určité míry, svůj ucelený charakter. Rozdíl se pak vyskytuje i v různé míře čtivosti jednotlivých studií. Takovýto „sborníkový“ charakter není u české kolektivní monografie neobvyklý, přesto si myslím zaslouží být zmíněn — zvláště když recenzovanou publikaci porovnáme s již dříve vzpomínanou prací *Curia ducis, curia regis*, která působí daleko více jako jednotný celek.

Jako velké plus vnímám střídání čistě historiografických studií se studiiemi, které jsou více zaměřeny na výsledky současného bádání či ukazují možné metodologické cesty na konkrétních příkladech výzkumu. Čistě historiografické studie, přestože nepochybně velmi přínosné, se ve velkém množství stávají poměrně vyčerpávajícími a jejich prokládáním studiiemi obsahujícími i jiné přístupy se četba knihy výrazně zpříjemňuje.

Po editorské stránce jsem v knize nenarazila na mnoho překlepů či jiných chyb podobného typu (zaregistrovala jsem jen dvě — na straně 61 chybí v poznámce 14 na třetím řádku slova a na straně 265 je v osmáctém řádku drobný překlep).⁴ Je velmi dobře možné, že se v knize překlepů vyskytuje více, ale rozhodně jich není tolik, aby zkazily čtenáři zážitek ze čtení. Našla jsem však chyby (chybu) jiného druhu, které se vyskytují nejméně u dvou studií — chybné odkazy na jiné poznámky v poznámkovém aparátu.⁵

4 S. 61, pozn. 14 — mezi co či k čemu se počítali; v latinském textu to je, v českém překladu úryvku však slova chybí.

5 S. 50, pozn. 52 — korigování studie od Miloslava Sovadiny o dvoru Václava I. studií Ivana Hlavačky týkající se Václava IV., která navíc vyšla dříve než studie Sovadinova; s. 131, pozn. 120 a 122 — obě odkazují na neexistující poznámku.

Vzhledem k tomu, že uvedené případy jsou (alespoň co se mi podařilo najít) jedinými případy odkazování se v poznámce pod čarou na jinou poznámku, je možné, že se jedná o chybu týkající se celé knihy.

Recenzovanou knihu lze jako celek hodnotit (i přes určité výtky) kladně. Jedná se jak o podařené shrnutí a zhodnocení mnoha témat dvorského bádání, tak i o cennou inspiraci k bádání budoucímu.

Jana Jeřichová